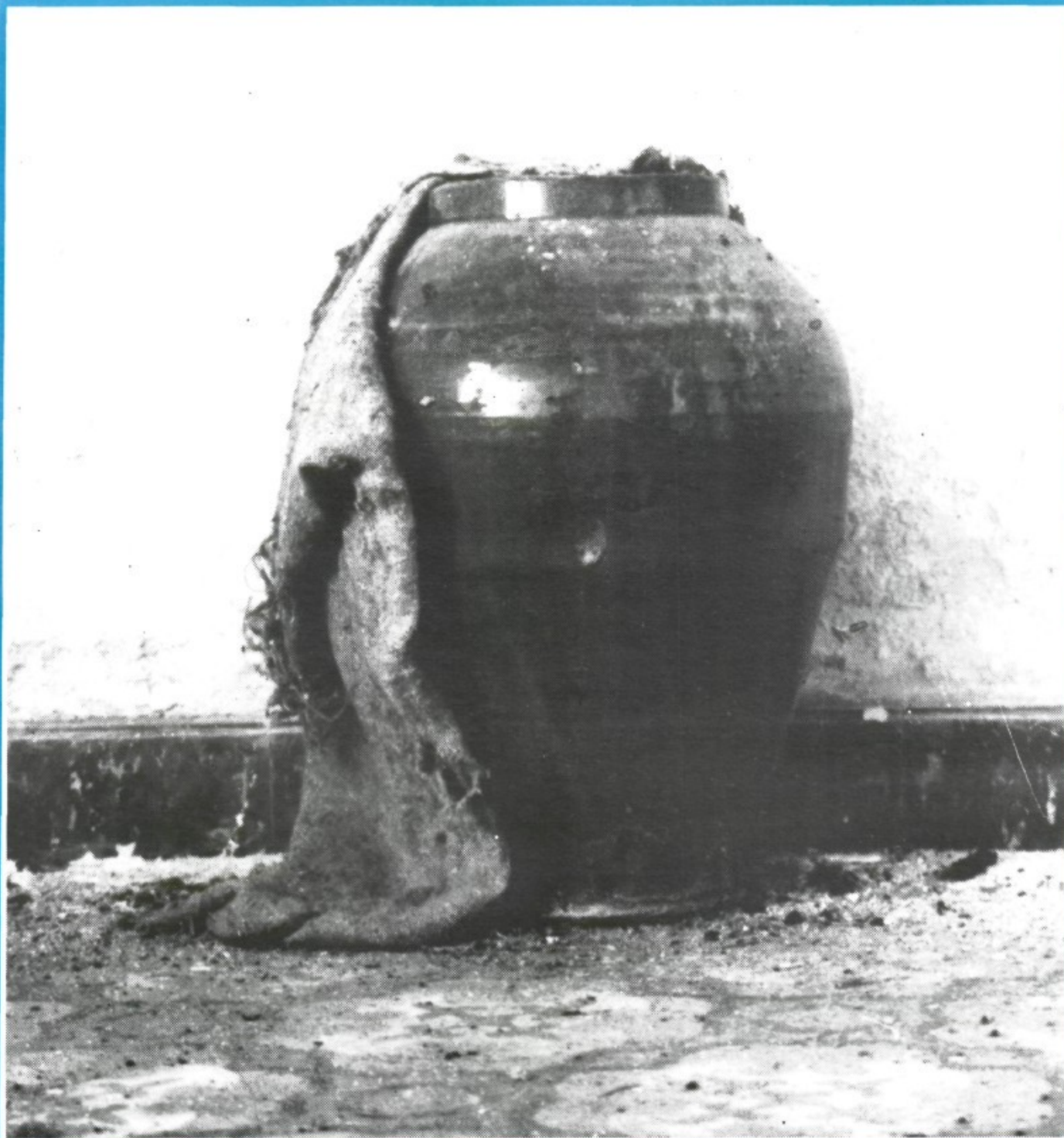

mel i sucre **GRANSA TORONA**

Obra Cultural Balear

SANT JOAN

Octubre de 1990, núm. 124

MEL I SUCRE - Octubre, núm. 124. Butlletí informatiu de l'Obra Cultural Balear a Sant Joan.

LOCAL SOCIAL: Casa de Cultura, carrer de Bellavista, 13 Sant Joan (Mallorca) 07240

CONSELL DE REDACCIÓ: Gracià Sànchez, Guillem Florit, Joan Sastre, Joan Font, Joan Moratinos, Mateu Sastre.

Tirada actual: 500 exemplars.

Els articles originals s'han d'entregar abans de dia 18 del mes en curs.

NOTA: S'adverteix als possibles lectors de *mel i sucre* que aquesta revista, amb els seus escrits i comentaris, pot ferir la sensibilitat dels esperits no acostumats.

Dipòsit legal: 49.1983

COBERTA: Alfàbia.

CONTRACOBERTA: El *Rafel Verdera*.

Imprès a: Informacions Llevant s.a.
Passeig Ferrocarril, 1
Tel. 55 03 28 Manacor

EN AQUEST NÚMERO HI TROBAREU

- Notícies Locals
- L'Ull de Vidre
- Ajuntament, per Miquel Company.
- Glosa de la sessió plenària, per sa Xeremia des Revellar
- Impressions d'una altra gent. Suïssa, per Andreu Bauçà
- Pluviometria, per Miquel Pastor
- Melisucresport, pel Ciutadà
- Les creus de terme a Sant Joan, per G. Florit i M. Sastre
- Toponímia santjoanera: Son Manrè, per Francesc Canuto
- Trossos: història. La Germania a Sant Joan, per G. Florit i M. Sastre
- Cartes al director
- Mel i sucre, dolcet dolcet, per Joan Bauçà
- Agenda

NOTÍCIES LOCALS

— Les pluges que han caigut darrerament faran queenguany sigui un any boníssim per als aficionats als bolets. De moment ja hi ha blaves de tota casta i bona mida, pugomes, peus de rata... Els esclata-sangs encara no han arribat però també faran gros.

— Les pluges, però, no duen només coses bones. Tot Mallorca ha patit els excessos de l'aigua. No és que plogui massa, sinó que no sap ploure. S'hi posa de cop i en poc temps amolla molts de litres. Aleshores tot queda desbordat, els torrents no donen raó, els camins pareixen torrents, el llum se'n va...

— Tot aquesta aigua ha anat acompanyada d'un fort aparell elèctric (llegiu llamps i trons). A Sant Joan un llamp va tocar devers el Barracar. A can Guillem *Papa* va afectar la instal·lació d'aigua corrent i a altres cases va espanyar electrodomèstics.

— La imatge de l'Ajuntament millorarà aviat... Estan a punt de començar les obres de la façana i de l'Arxiu Municipal. Ja era hora que una cosa tan important com el nostre Arxiu (la nostra memòria col·lectiva) estigués en un lloc digne i segur:

— A final del mes de setembre varen venir soldats i militars a jugar a guerra a Sant Joan.

Tot el terme n'estava empestat. Un vespre varen prendre el poble, de dia estenien fils i feien voltes i més voltes. Un dels soldats era santjoaner. Per acabar de crear la il·lusió d'una vertadera batalla, un dia varen haver de parar un bon ruixat.

— El grup excursionista de la tercera edat continua amb les seves innumerables eixides per les Balears. La més sonada d'aquest mes ha estat l'excursió a la Dragonera.

— Sant Joan comptarà amb un concessionari oficial de la casa Ford. Seguint la tendència dels mecànics de complementar el seu negoci tradicional amb la venda de cotxes, ara en Joan Morlà i en Rafel *Betlem* obriran un mostrador de cotxes d'aquesta marca al carrer de Solanda, devora el seu taller.

— El dotze d'octubre, festa de la Raça, un grup de santjoaners de totes les races i creences, organitzats pel Tres Dos, anaren a descobrir Cabrera amb un velar de 150 anys, el Rafel Verdera. El viatge va ser mogut i molts dels descobridors arribaren més morts que vius. Aquesta eixida s'ha convertit en una fita obligada per a la parròquia del Tres Dos.

— Dia vint-i-nou de setembre vàrem dormir una hora més (n'hi va haver que la vetlaren) per obra i gràcia del canvi de l'horari d'estiu al d'hivern. Encara hi ha gent que se'n ressent.

— Les bunyoleres s'han tornat posar en marxa i han obert la parada del carrer de Palma. El dia de les verges varen fer una bona tiradeta, ja que la gent no ha perdut el costum de consumir bunyols amb forat i orellanes amb tal avinentesa.

— Han recomençat els cursos d'educació permanent d'adults. Enguany es pot aprendre anglès, macramé, graduat escolar... Tots els que volgueu aprofitar el temps ampliant la vostra cultura encara hi sou a temps.

— L'Ajuntament ha demanat una subvenció de quinze milions per construir una piscina municipal, del Pla d'Inversions del CIM per a 1991. Llavors sí que nedarem.

— Seguint la tradició dels darrers anys, la Feste (sic) del Butifarró ha estat passada per aigua. Enguany es va haver de suspendre el Festival del Motor. La festa popular del vespre (enguany excepcionalment gratuïta) només va poder durar fins a la primera brusca, devers les 8.

— Els cotxes de xoc mantenen el costum de venir cada any amb motiu de la Feste (sic) del Butifarró. Es posen devers el Parc i són visitats per tota la jovenella del poble.

— Els accidents del mes: aquesta vegada han estat un extern, que va caure dins una vorera devers el molí d'Aigua el dia de la Feste (sic), per culpa segurament de l'aigua que anegava la carretera i no deixava veure el final de l'asfalt, i un santjoaner, en Joan *Rafelet*, que estampà el 4L contra una paret al camí dels Calderers. No va prendre mal ningú dels dos vehicles.

— Els cotxes tenen altres enemics, a part dels accidents. El cotxe del regidor d'Obres va ser sorprès mal aparcant davant l'església per la Guàrdia Civil i aquest mal comportament costarà a l'amo la bella suma de 15.000 pessetes (o així ho diuen). Si els guàrdies agafen el gust a posar multes per mal aparcament faran matx dins Sant Joan. Si estacionar malament costa aquesta fortuna per botar-se un stop deuen caure trenta anys.

— El darrer diumenge de setembre hi va haver un incendi espectacular a l'albufera d'Alcúdia, fotografiat *in situ* pels nostres intrèpids repòrters, que va provocar una apagada històrica (o millor, la primera d'una sèrie històrica d'apagades) que va deixar tot Mallorca i Menorca sense llum. A Sant Joan encara va ser pitjor ja que, quan el llum va tornar, es

va cremar un transformador i això va fer que estiguéssim encara una partida d'hores sense corrent. Els dies de les apagades, hi va haver una venda enorme de piles, espelmes, llums d'oli, de butà, de carbur i tot el que podia fer llum.

— L'Associació de la Premsa Forana ha comprat una casa per fer-hi la seu permanent. És al número 22 del carrer de la Princesa, ben veinat de la que fins ara feien servir provisionalment.

— La primera quinzena d'octubre una avioneta va fer passades damunt els pinars de Sant Joan per combatre les cuques dels pins. També varen esquitxar un tall d'espolsadors d'ametles devers Solanda quan berenaven. S'hagueren de posar a cobro perquè veren que hi eren de més.

— La parròquia de Sant Joan ha començat a adoctrinar infants que volen fer la Primera Comunió i joves que volen rebre la Confirmació.

— Cada vegada que en Hussein en fa una, el poble de Sant Joan tremola. La gasolina no s'atura de pujar i pujar. Els membres del Consell de Redacció que, encara que costi de creure, també es veuen afectats per les misèries del món ja no saben què hauran d'arribar a fer dels seus vehicles.

L'ULL DE VIDRE

Aquest és l'estat en què es troba el *baret* del camp de futbol, amb una paret que cau i l'altra que aguanta, situació que provoca—com molt bé podeu suposar— que les parets dels costats tenguin uns crulls per on pot ben passar la mà el regidor d'obres, per exemple, o qualsevol altra persona que, com sant Tomàs, no s'ho creu fins que no ho toca.

És clar que per una caseta tan petita, no fan falta gairebé fonaments. Però també és clar que el lloc on ha estat construïda --a damunt un caramull de pedres que, ara sí ara també, es va pitjant de cada dia un poc més— hauria d'haver fet pensar als constructors que no n'hi havia prou amb quatre parets de blocs aixecades directament de terra.

AJUNTAMENT

Resum de la sessió ordinària que tingué lloc el
28 de setembre

La sessió havia de començar a les 9.30 del vespre. Un servidor no hi va assistir.

- 1.- Aprovació de l'esborrany de l'acta de la sessió anterior.
- 2.- Assabentar de les resolucions del Batlle des de la sessió anterior.
- 3.- Aprovació dels comptes de 1989.
- 4.- Convocatòria del CIM de peticions pel pla d'Obres i Serveis 1991.
- 5.- Convocatòria del CIM de peticions pel pla Territorial d'equipaments esportius 1991.
- 6.- Aprovació del plec de clàusules econòmico-administratives per la contractació de les obres d'adequació de dependència pel servei de Policia Local.
- 7.- Aprovació del plec de clàusules econòmico-administratives per la contractació de les obres d'adequació de dependència d'arxiu.
- 8.- Aprovació del plec de clàusules econòmico-administratives per la contractació de les obres de millorament de la façana de la casa de la vila.
- 9.- Recepció definitiva d'obres d'asfalt de carrers.
- 10.- Aprovació de l'inventari de bens i drets que pertanyen al municipi.
- 11.- Desestimació de la petició de Ramon Gayà per la recuperació administrativa del tram del camí de ses Algorfes.
- 12.- Precs i preguntes.

M. Company

Glosa dels regidors per sa Xeremia des Revellar

Per ventura en aquest poble
mereixem conducta innoble?

me deman en veure-los
com s'ho fan els regidors.

De dos plens, en duen un,
i encara n'hi ha qualcún
no content amb tal guiatge
que demana tenir patge.

No serveixen per res pus
que per firmar paperum,
i ni això poden fer
al mateix ajuntament:

per firmar el paperet
l'ordenança, tot condret,
ha d'anar a ca l'edil
amb pas ferm i ben servil.

Això sí, per estrenar
—i també per berenar—
s'apunten a tots els actes
per sortir als llocs exactes.

I així, inaugurant,
i amb els vells a pasturar,
van i pensen: "no importa
de la Sala tocar porta".

Octubre,
Novembre,
Desembre.

**SANTUARI DE
CURA (Randa)**
1990

14 d'octubre

Ma. Antònia Riutort
Fanny Marí
Rafel Domingo
Francesc Blanco

soprano
soprano
tenor
piano

obres de:

MOZART, SCHUBERT I PUCCINI

28 d'octubre

Alberto Díaz

piano

obres de:

BEETHOVEN, SCHUMANN I CHOPIN

11 de novembre

Quartet de Faultes "Etsel"

obres renaixentistes de:

GERVAISE, DE CABEZÓN i anònims

25 de novembre

Ma. Victòria Cortès

piano

obres de:

MOZART, BRAHMS I RACHMANINOFF

9 de desembre

Rafel Fuster

piano

obres de:

CHOPIN I DEBUSSY

23 de desembre

Ma. Lluïsa Payeras
Francesc Blanco

violí
piano

obres de:

MOZART, SCHUBERT I FALLA

IMPRESSIONS D'UNA ALTRA GENT SUISSA

Després d'un viatge per terres suïsses voldria contar-vos unes quantes impressions sobre el país.

M'agradaria destacar tres aspectes que em cridaren l'atenció.

El primer i més important va ser la impressió que Suïssa dona la sensació de ser un model, com a societat, ja que està acabat de construir, gairebé perfecte, dins el món occidental, és clar. L'equilibri entre les autopistes i l'entorn, la netedat dels carrers i dels edificis, la qualitat dels serveis públics (informació al turista, atenció i professionalitat dels qui l'atenen, transports públics electrificats, etc), la inexistència de barraculls i *casitas de aperos* a la muntanya, la presència del tren pertot arreu, el civisme dels ciutadans, etc, en són alguns dels exponents. El respecte per les persones i l'entorn són divises d'aquest model social avançat. Com sempre, qual-sevol comparació amb el model que tenim aquí és odiosa.

El segon aspecte que em va cridar l'atenció va ser el lingüístic. Suïssa té una extensió de 41.288 Km, unes deu vegades la de Mallorca i una població de 6.500.000 habitants, dotze vegades la de la nostra illa. Políticament és una república federal, formada per la confederació de 23 cantons, amb capital a Berna. Les llengües oficials són quatre: l'alemany, parlat pel 73% de la població, el francès, pel 21%, l'italià, pel 5%, i el retoromànic o romanx, per l'1 per cent. Els motius d'aquest gran

nombre de llengües en un territori petit són històrics i geogràfics. No podem oblidar que fa frontera amb Alemanya, Austria (on es parla alemany), França i Itàlia. A la zona de parla alemanya s'hi troben ciutats com Berna, Zurich i Basilea, a la zona on es parla francès, Ginebra i Lausana, i a la zona on es parla italià, Lugano. No va ser el fet de tenir tantes llengües el que em cridà l'atenció, sinó l'ús territorial que es fa de cadascuna: cada llengua restringeix el seu ús al seu territori. Es passa d'un poble petit de parla francesa, amb tots els rètols publicitaris i informatius en aquesta llengua, a un de parla alemanya situat uns quants quilòmetres més enllà, que ja té la retolació exclusivament en alemany, sense cap tipus de bilingüisme intermedi. Igualment, els rètols de les autopistes estan escrits només en un idioma, el del territori al qual pertanyen. Es pot començar a circular per una autopista retolada en francès, i a mig camí els rètols comencen a ser en alemany, sense cap pas intermedi. Pertot arreu el rètols estan en una sola llengua i no n'hi ha ni un amb pintades, esborrat o fet malbé.

La televisió suïssa emet per tres canals, un en francès, un en alemany i l'altre en italià. Els tres canals es reben arreu del país. A més, en cada territori lingüístic es poden veure les televisions dels països veïnats que parlen la seva mateixa llengua. El vespre que romanguérem a Ginebra vàrem poder seguir per la televisió tres partits de la lliga

floristeria
NICOLAU
plantes
flors
corones

cta. de Manacor, 15 tel. 52 60 26 Sant Joan

BAR

CAN TRONCA

Palma, 1
tel. 52 60 97
Sant Joan

suïssa en directe, en tres llengües diferents, i també la programació dels canals públics i privats de França. Aquesta TV, la francesa, perfectament, no de la manera que aquí veim TV3, el canal 33 o la Televisió Valenciana-C9, amb bellumes i boires. Es veu que allà, una frontera política no impedeix que les coses es facin bé. Aquí, per veure una televisió en la nostra llengua ha de ser gràcies a la iniciativa privada, amb mitjans precaris i travetes i atemptats. També es veu que els suïssos de parla francesa no tenen por de ser *colonitzats* pels seus veinats francesos. També es veu que, tenen ben clar que, a pesar de les fronteres, la seva llengua és francès, italià o alemany. A ningú no se li ha acudit de donar-los noms distints només perquè pertanyen a un estat distint al dels veinats, d'on són originàries les llengües. No han inventat el *ginebrès*, el *zuriquès* o el *luganès*.

Pel carrer no es practica el bilingüisme, o trilingüisme ni res per l'estil. Encara que totes les llengües siguin oficials i que el 73% de la població parli alemany, cadascú parla en la seva llengua dins ca seva, sense invasions ni exigències cap als veinats. Es fa difícil sentir parlar normalment francès a Berna o Zurich o alemany a Ginebra. Es manté, en poques paraules, un equilibri lingüístic. Aquí, com tots sabem, passa completament a l'inrevés. La llengua catalana comença a no sentir-se parlar quasi gens pels carrers de ciutats grans com Barcelona o Palma, tot i essent també oficial de l'Estat. És clar que són també problemes diferents perquè, en aquest cas, s'han ajuntat la fam i les ganes de menjar. Uns immigrants amb poques ganes d'integració i mentalitat de conquistadors i de "háblame en cristiano, polaco, y no ladres", s'han trobat amb uns nadius calçons baixos i amb una mentalitat d'infe-

rrioritat i submissió. Es ben clar que el respecte a la llengua del territori on es va a treballar i a la legalitat no han estat precisament els aspectes més destacats del nostre procés lingüístic. A Suïssa ho tenen molt més clar i ens poden donar lliçons: només és un problema de lògica i de sentit comú. També en això, qualsevol comparació amb el nostre "Model lingüístic" és odiosa.

El tercer aspecte que em va cridar l'atenció fou l'agricultura. Un país on el 44% de la població es dedica al sector terciari, el 50% a la indústria i només un 6% a l'agricultura, és en aquest aspecte també modèlic.

Quan un va a Suïssa ho fa amb la idea de trobar molts de bancs, moltes tendes de rellotges, grans paisatges muntanyencs i sobretot moltes vaques, com és de suposar suïsses. A més de tot això, un pot trobar una agricultura supermoderna, amb grans extensions de vinya aturonada amb goteig, grans extensions de fruiters, de productes d'horta, de farratges, etc. Això acompanyat de tota casta de maquinària, des de màquines per collir pastanagó o remolatxa de sucre, còmodament asseguts al tractor, fins a plataformes hidràuliques per collir pomes i tractors de distints tipus o mides adaptats als cultius i terrenys de cada zona. Un pagès jove ens contà que l'únic secret de la seva agricultura era la inversió. També en aquest darrer aspecte, qualsevol comparació amb la nostra agricultura és més que odiosa.

Andreu Bauçà

Elèctrica PEP DES SAIG

instal·lacions elèctriques
xarxes de baixa tensió
subministraments elèctrics

Consistori, 8
tel. 52 63 23
sant joan

COOPERATIVA AGRICOLA de Sant Joan

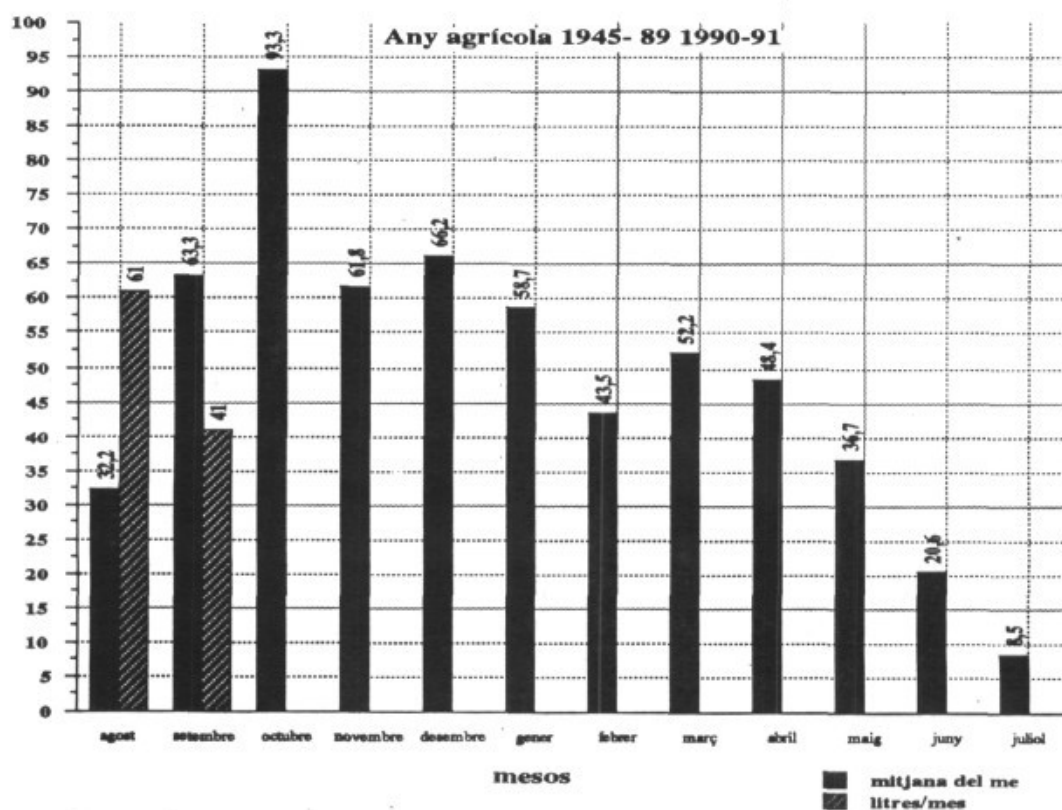
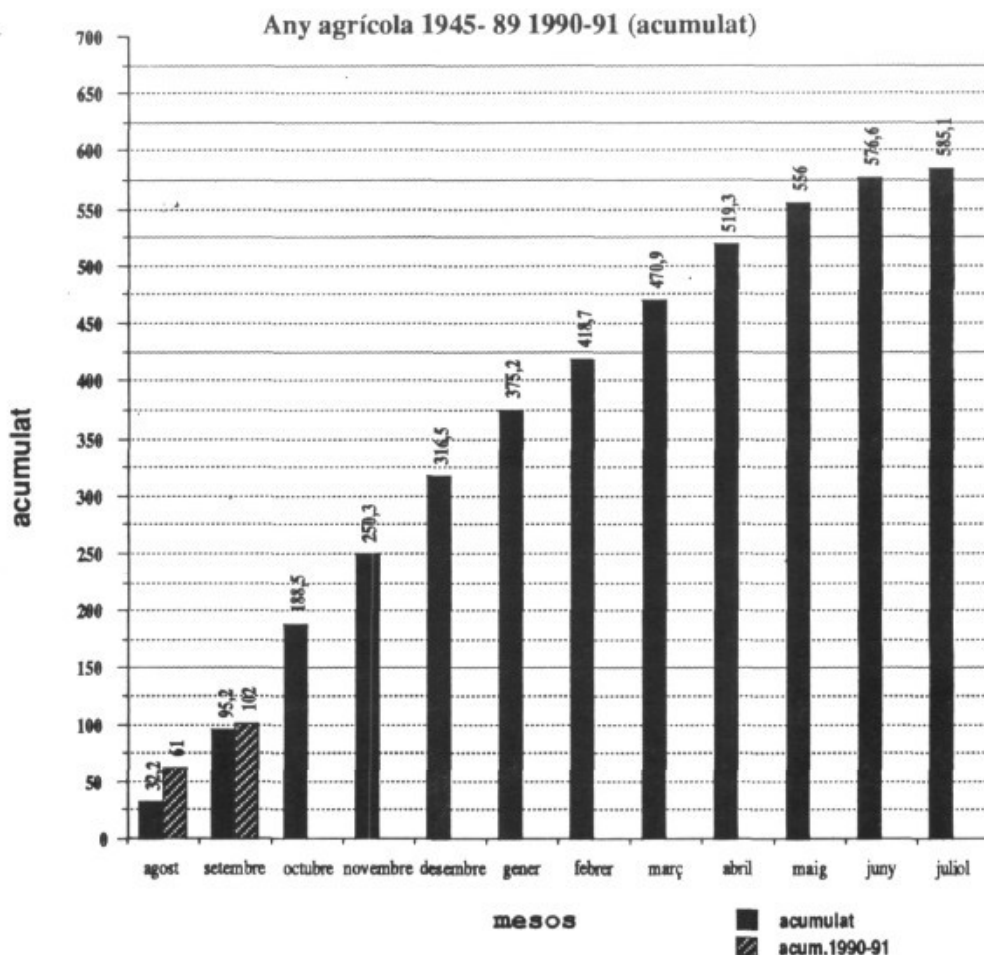
tota casta de productes per al camp

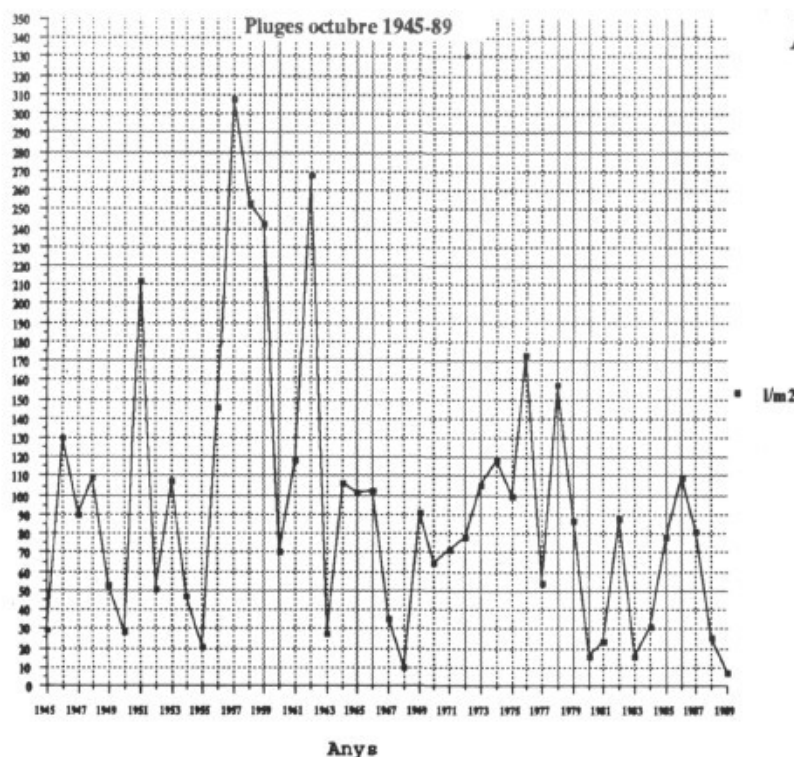
c/ de Petra, sn
tel. 52 63 24

PLUVIOMETRIA

Any agrícola

Aquests dos primers mesos de l'any agrícola s'ha recollit una mica més de la mitjana; el setembre, tanmateix ha plogut menys que l'agost i per ventura l'efecte de quantitats acumulades semblants no sigui el mateix, ja que les temperatures d'agost són més altes.

Pluges d'agost de 1945 a 1989

Octubre té la mitjana més alta per mesos, 94,5 mm. Les quantitats recollides arribaren a 307 mm l'any 1957 i els dos següents, 1958 i 1959, també estaren entord dels 250 mm, que suposava més d'una tercera part de tot l'any. Pels anys cinquanta, l'octubre va passar de 100 mm 6 anys de 10; pels seixanta, 5 vegades; pels setanta, 4 vegades i pels vuitanta, només una.

Dades mensuals de juny agrupades per grans intervals

Mesos que ha plogut entre l/m²	Freqüència		Quantitats recollides	
	n	acumul	n	acumul.
0 - 10	2	2	16,0	16,0
10,1 - 30	8	10	186,6	202,6
30,1 - 50	3	13	113,3	315,9
50,1 - 70	4	17	223,0	538,9
70,1 - 100	9	26	836,4	1.375,3
> 100	19	45	2.878,5	4.253,8

Més de la meitat dels quaranta-cinc darrers anys la pluja recollida pel mes d'octubre passa de 70 mm; i denou vegades de quaranta-cinc passa de 100 mm.

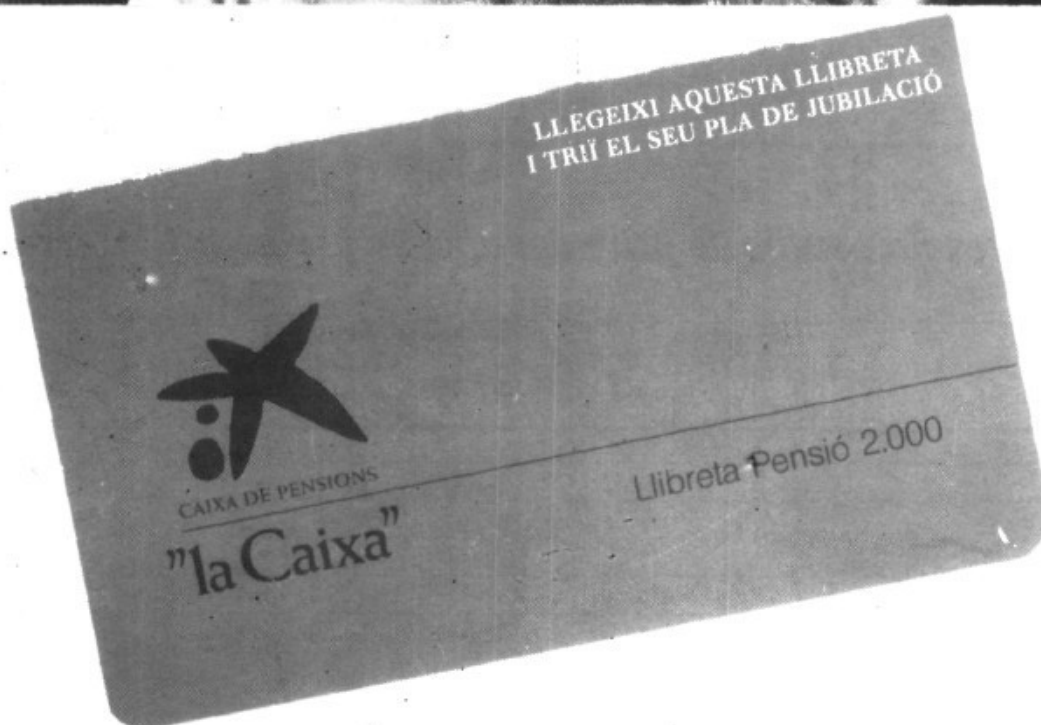
Nombre de dies que ha plogut en el mes d'agost de 1969 a 1989

Plou sempre més de quatre dies i ha arribat a més de quinze; el més normal és entre quatre i sis dies, però més de la meitat dels vint-i-un anys ho fa entre quatre i nou dies, sovint en dos o tres períodes d'un parell de dies seguits.

Nombre de dies que ha plogut en el mes	Freqüència
< 4	0
4 - 6	7
7 - 9	5
10 - 12	5
13 - 15	3
> 15	1

Miquel Pastor

Per viure bé demà, vingui a "la Caixa" avui

Alguns exemples per a una edat de jubilació de 65 anys (*):

Edat	Aportació	Periodicitat	Pensió Mensual	Capital que disposarà als 65 anys
30 anys	5.000	Mensual	114.434	12.092.144
35 anys	10.000	Mensual	144.496	15.609.362
40 anys	15.000	Mensual	135.150	14.811.574
50 anys	20.000	Mensual	57.962	7.041.404
40 anys	1.000.000	Extraordinària	74.385	7.718.145
50 anys	2.000.000	Extraordinària	61.545	6.789.522

(*) Tots aquests exemples compten amb una assegurança de vida per l'import de les aportacions ingressades en la Llibreta PENSIO 2.000. Hi ha 8 possibilitats més perquè pugui triar la més convenient per a vostè i per a la seva família.

MELI SUCRESPORT

“El Sant Joan és líder, guanya, però res més”

Després de veure el joc realitzat pel nostre equip, l'únic consol que tenim és que, de moment i després de quatre partits, encapçalam la classificació. Em sembla que en aquesta darrera dècada el Sant Joan senior mai no havia aconseguit el primer lloc. Esperem que en acabar la lliga continuem en aquesta mateixa posició.

Com deia abans, l'únic consol és la classificació, perquè crec —i d'altres també ho creuen— que enguany, a hores d'ara, el nostre equip està realitzant el pitjor joc de la dècada. En realitat tots els jugadors intenten fer coses, però no surt res. És molt difícil anar al futbol i poder veure que dos jugadors o més toquin la pilota sense que surti a fora o la toqui un contrari.

El problema, de moment, no és molt greu, ja que també crec que la tercera regional d'aquesta temporada és la més dolenta d'ençà que el Sant Joan en forma part. No sé però si davant d'un equip com el Vilafranca —que diuen que s'ha reforçat molt i que goleja de forma descarada per allà on va— el problema s'haurà convertit amb un ridícul espantós. Crec que algú mirará de posar-hi remei perquè si no és així és ben possible que al final tot continuï ben igual.

Jo, no vull jugar a fer de tècnic, però tots els que veim jugar el nostre equip no entén les posicions en què alguns jugadors han estat situats. Però, tampoc no sé si això és la rel del mal joc. Pot ser la gent tampoc no està en unes condicions físiques adients...

Parlant dels bons resultats del nostre equip durant aquesta darrera mesada diré que el Sant Joan guanyà per dos a zero a l'Ariany al camp de Son Juny, amb gols de Pep Boveta i Quico, després d'un partit bastant difícil i d'un mal joc.

Un altre bon resultat fou el que els nostres jugadors dugueren del Port de Manacor, on guanyaren de tres a dos després d'anar per davant amb un dos a zero; Ernest Pagès, Quico i Andreu de Gossalba foren els autors; el partit, sembla, que fou el més bo que ha realitzat el Sant Joan.

El darrer partit que ha jugat el Sant Joan es preveia que seria molt fàcil, però la veritat va ser que Joan Beina salvà en darrera instància el bon resultat d'un a zero. El gol fou aconseguit per Antoni del Centre després d'una jugada inesperada de Guillem Pagès i la barra de la porteria.

He de recordar que abans d'aquests tres partits vengué a jugar el Montuïri, però, fet insòlit fins ara a la nostra vila, l'àrbitre no es presentà i es decidí de jugar un altre dia. Segons he pogut saber l'àrbitre no vengué perquè el seu motoret va fer filet quan partia del seu domicili. Els àrbitres tenen, com sempre la paella pel mànec. Pensau què hauria passat si el Sant Joan no s'hagués pogut presentar a algun partit i hagués posat un excusa com aquesta.

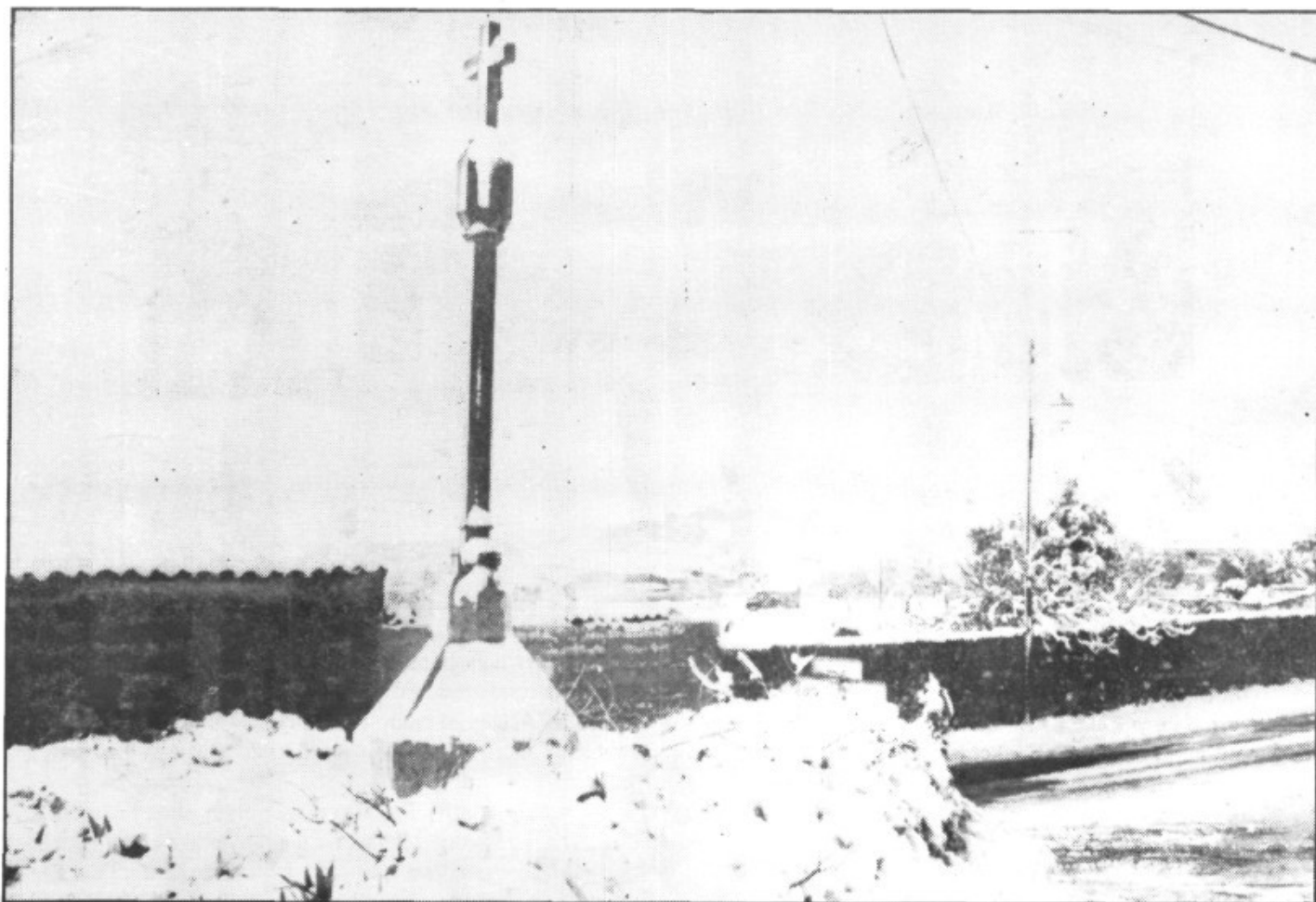
Pel bé del nostre equip esperem que el Sant Joan continuï amb els bons resultats i que millori bastant quant al joc, perquè la sort qualche dia es pot acabar.

CREUS DE TERME A SANT JOAN

GOVERN BALEAR

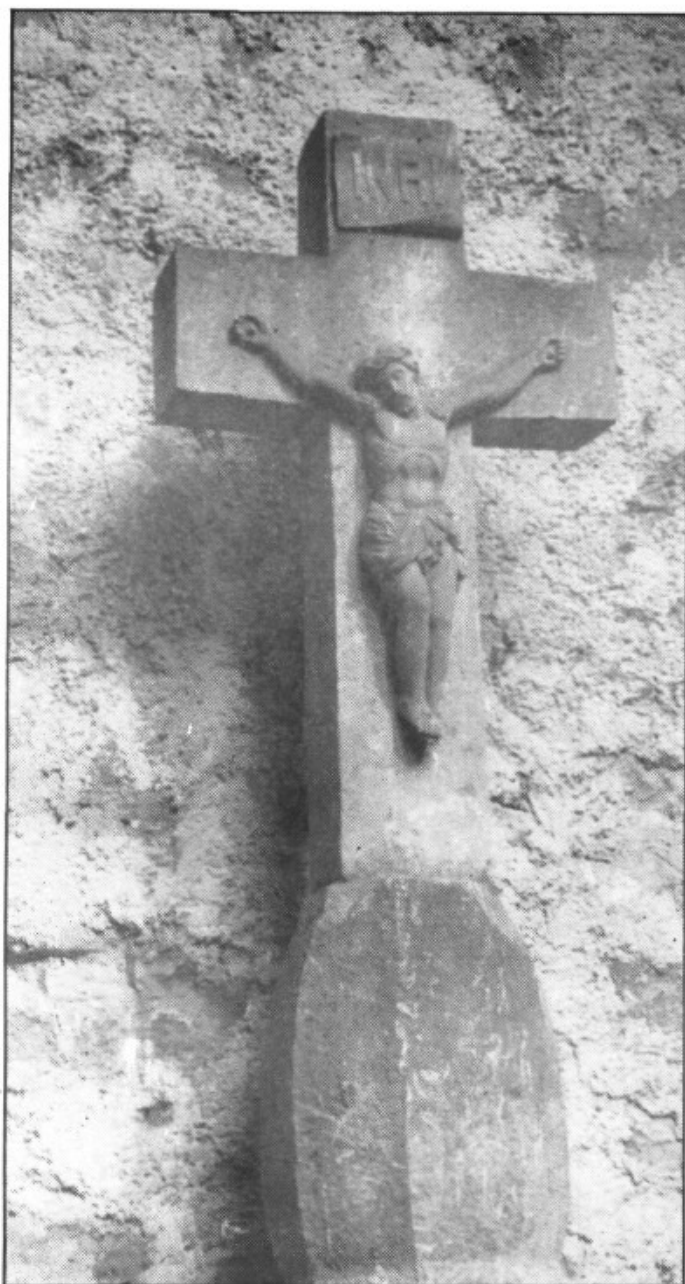
La creu situada a devora el xalet de don Manuel (la Creu), la més antiga del terme i que abans estava situada devora Cas Sastre. Era aquí on tenia lloc la benedicció dels fruits, dia 3 de maig.

Arreu de la geografia mallorquina, les creus anomenades "de terme" s'aixequen als costats dels camins, a les entrades dels pobles o en qualsevol indret que ho aconselli o que, amb el pas del temps, ha perdut la simbologia especial de què gaudia (creus de caràcter devocional, com a recordatori de desgràcies, de delimitació de termes, commemoratives, etc.).

Les creus, a Mallorca, generalment són de planta octogonal i consten d'un basament format per dos o tres escalons, enmig dels quals s'eleva l'arbre (d'uns 25 cm de diàmetre), també octogonal, que acabarà en un nus o llanterna —o capitell— en el qual

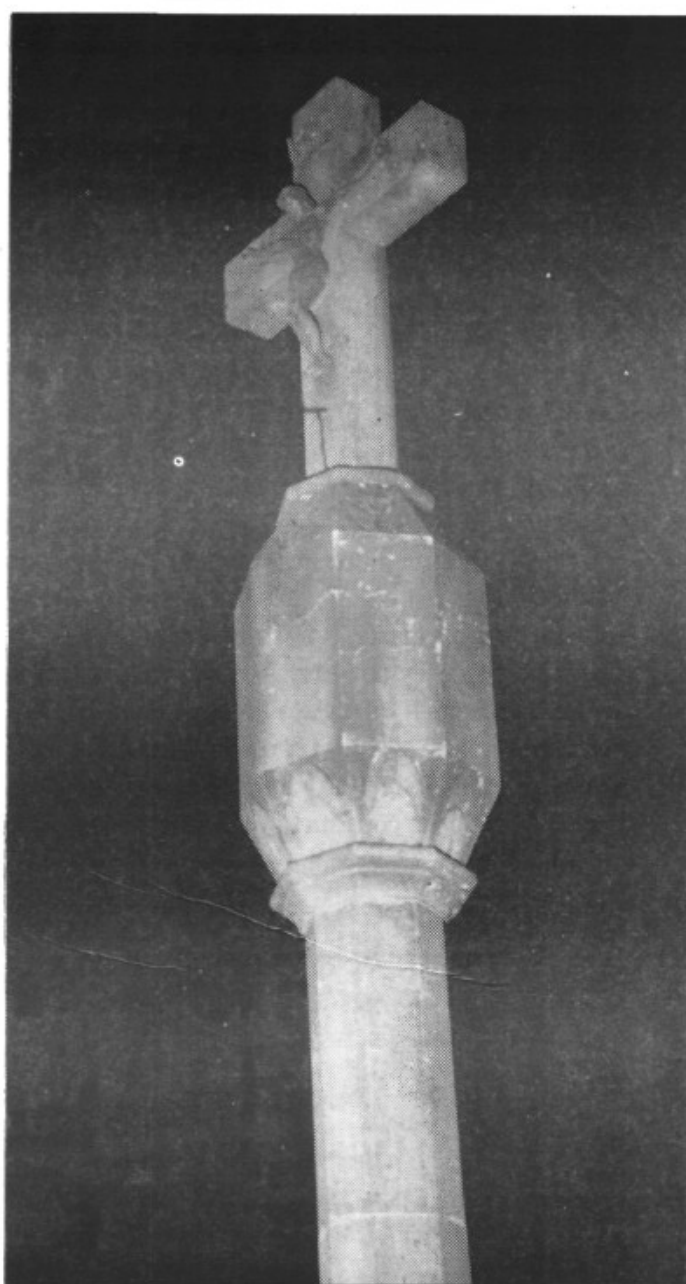
es representen diverses escenes evangèliques i els escuts de la vila o dels donants, tot això rematat per la Crucifixió de Jesús; tot plegat sol fer uns dos metres i mig d'altura. Hem de dir, també, que moltes de les creus de terme gòtiques i renaixentistes (que són les èpoques en què se'n construïren en més quantitat) s'esfondraren durant el darrer terç del segle passat a causa de la mala conservació.

El lloc on hi havia una creu, era considerat un lloc sagrat, baix la protecció de l'Església (el dret d'asil, pel qual un infractor de la justícia podia demanar refugi dins o vora un lloc sagrat, va ser corrent fins ben entrat el segle XVII) i davant les

La creu que abans estava situada a devora Can Pago (la Creu) i que ara es conserva a la clasta del santuari de Consolació.

creus, els caminants se solien aturar per orar —preferentment un Credo— i fer una parada en el camí que havien emprès; algunes d'aquestes creus arribaren a gaudir d'una àmplia —en el temps i en l'espai— devoció per part dels parroquians. Dia 3 de maig tenia lloc el ritu de la Invenció (= troballa) de la Santa Creu, en què es duia a terme la cerimònia de benedicció dels fruits (o benedicció dels vents), durant la qual els parroquians anaven en processó, portant rams de flors i fruits, fins a la creu, on tenia lloc el punt culminant de l'acte: "La Creu, dia tres de maig la trobareu", diuen encara a Mallorca.

La creu d'en Reüll, donació de don Guillem Gayà Vaquer, situada a la cruïlla entre els carrers de Petra i de Son Baró, just davant la cooperativa.

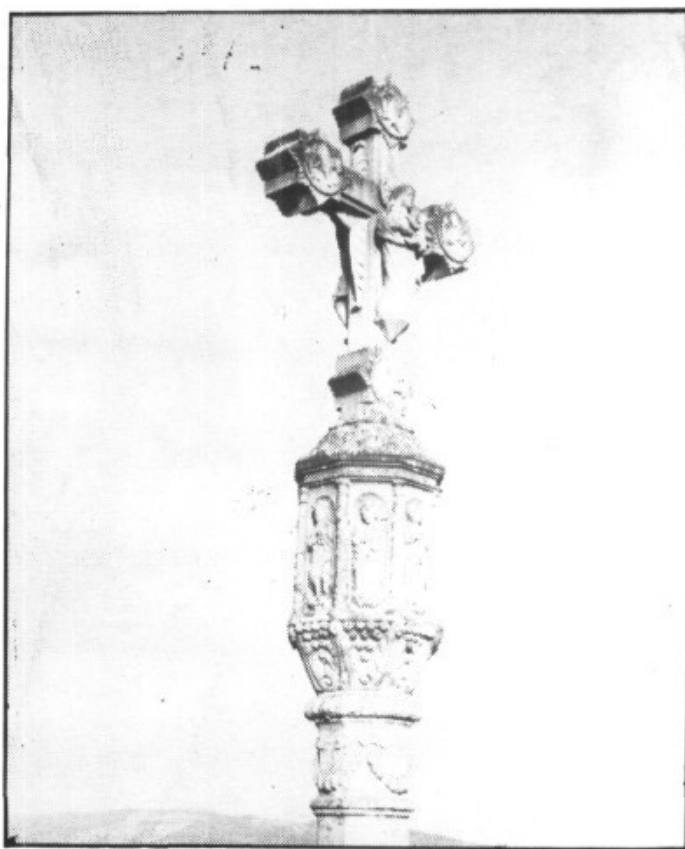
Pel que fa a les creus del terme de Sant Joan, actualment se'n conserven tres: la de la Creu (devora el xalet de don Manuel), la d'en Reüll (a la cruïlla entre el camí de Petra i el de Son Baró) i la que es conserva a la clasta de Consolació. Tenim notícies, però, que existien altres creus dins el casc urbà del poble: una a la casa que actualment és cas Sastre (la botiga vella) i una altra on, a principis del segle XVII, hi havia la casa rectoral (aquestes dues, però, podrien ser la mateixa).

Dia 25 de setembre de 1619, "convocats i ajuntats en l'església parroquial de la present vila de

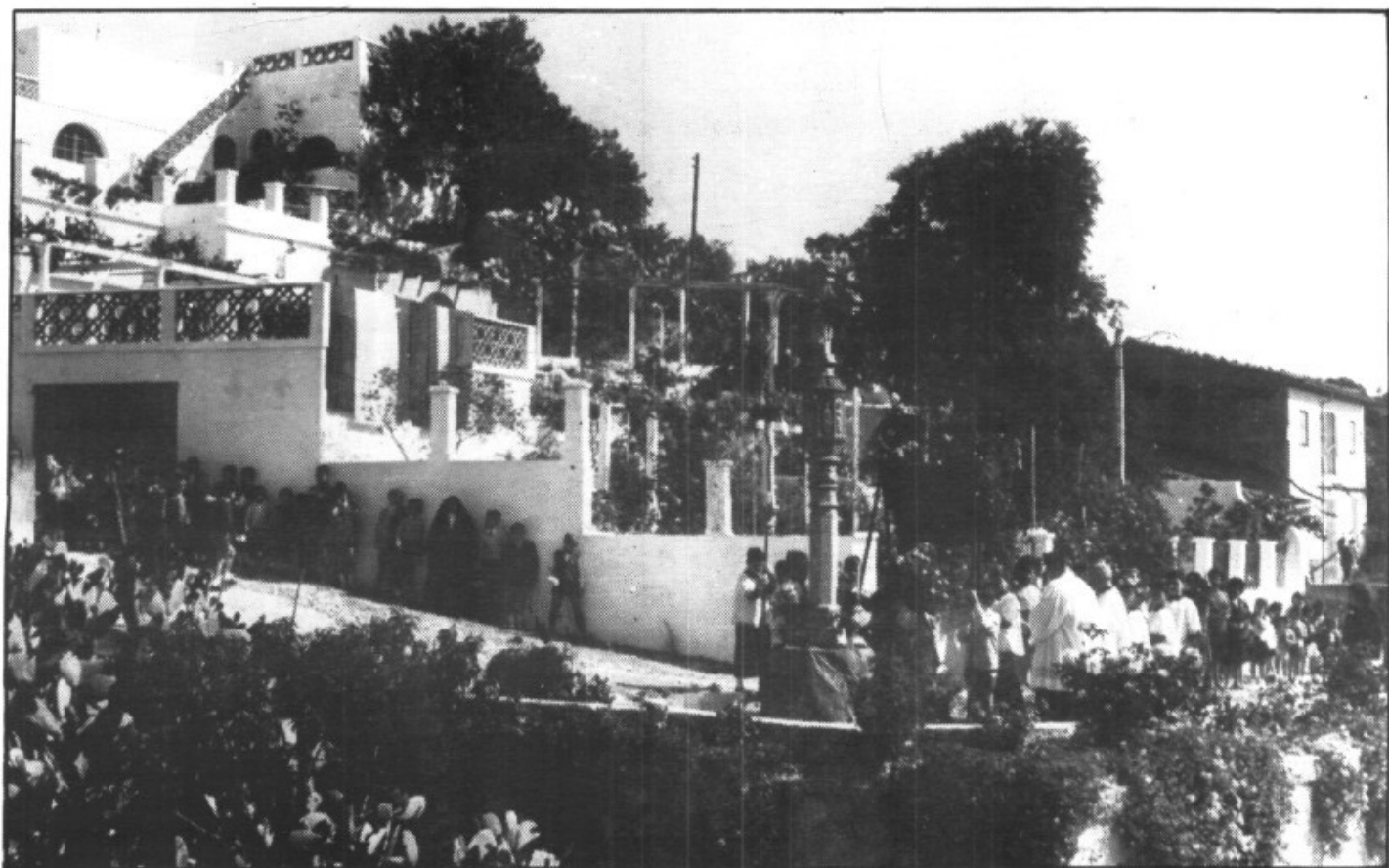
Sant Joan" els jurats, els consellers i el mossèn, "fou determinat per la major part del Consell" que es col·locàs una creu "al cantó de la rectoria, això és als quatre cantons allà on pels jurats serà ben vist". D'aquesta creu, se n'havien pagat 21 de les 25 lliures que havia de costar, i els jurats fan saber al constructor que no l'acabaran de pagar si la creu no està llesta per al proper Dijous Sant.

Per altra banda, la creu que estava situada al cantó de cas Sastre (que és probable, repetim, que sigui la mateixa que els jurats manaren fer per col·locar "al cantó de la rectoria"), es va estotjar durant anys dins les cases de les Roques (del Rector), i posteriorment, l'any 1913, se situà al lloc conegut per la Creu, on encara roman. La creu que hi havia en aquest indret va ser duita a Consolació i situada dins la clasta, on també encara hi és. La tercera creu que es conserva —molt més moderna que les anteriors— va ser una donació feta per Guillem Gayà Vaquer (Reüll) i es col·locà a la cruïlla dels camins de Petra i Son Baró el dia 22 de maig de 1941, i va ser obra d'un constructor ciutadà, de nom Joan Ginard.

G. Florit i M. Sastre

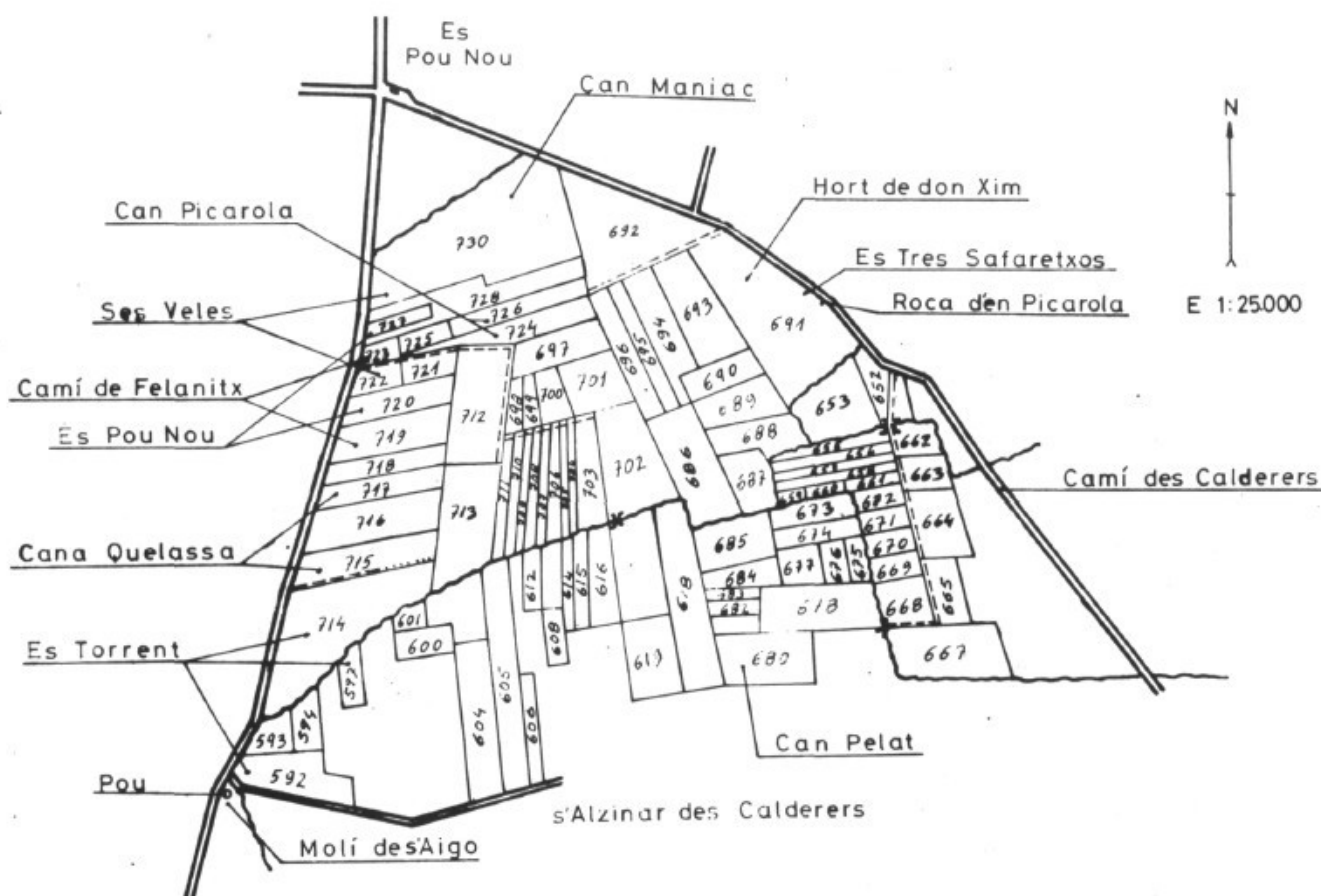
Detall de la llanterna de la creu situada a la Creu.

Escena de la cerimònia de benedicció dels fruits, dins el ritu de la Invenció de la Santa Creu.

Toponímia santjoanera

SON MANRÈ

Terres al sud de la vila, lloc pla sense relleus orogràfics, si exceptuam la petita prominència anomenada Can Picarol o Picarola, que fou hàbilment aprofitada per bastir-hi una era per part d'un anònim però espavilat conrador.

Travessada de llevant a ponent per un torrent que recull les aigües del Camp Rafal, Calderers, Son Rebassa i Mitjà Pla, corre cap al Molí de s'Aigo, on conflueix amb el torrent o s'quia de ses Veles, abocant les aigües al torrent d'Hortella, després de passar es Pont Setr.

Limita a ponent amb l'actual carretera de Sant Joan a Vilafranca, anomenada antigament camí de Felanitx; al sud, s'estén fins a s'Alzinar des Calderers. Terres mols parcel·lades, tot i que a la documentació històrica el trobam com un rafal de cases i

terres de relativa importància. És, juntament amb Son Juny, Son Esteva, Son Pere Bauçà, Son Amadora i Son Falconer, rafals documentats al segle XVI, ¹ estimats amb una mitjana de 900 lliures; però que, amb el pas dels segles i els successius esdeveniments històrics, foren establits, convertint-se en un bon exemplar de minifundisme agrari.

La documentació històrica

La data més antiga que hem pogut localitzar es remunta al segle XVI, ² en què a l'Estim General de l'any 1578, apareix un tal Jaume Mas, propietari de les cases i terres del rafal de Son Manresa, alou propi, valorat en 800 lliures. També era propietari de mitja

quarterada de terra estimada en 50 lliures, així com unes cases a la vila, alou d'Antoni Vivot, estimades en 70 lliures.

Una idea aproximada de l'extensió d'aquest antic raval, la podem efectuar comparant el valor estimat amb altres del terme:

- Miquel Munar, possessió dita el Pujol, 1.500 lliures.
- Antoni Bauçà, àlies Margarit, cases i terres raval Son Pericàs, 750 lliures.
- Jerònima Castanyera, cases i terres raval de l'Horta, 1.500 lliures.
- Joan Falconer, cases i terres del seu raval, 700 lliures.

Cap al segle XVII² ja el trobam establert:

- Joan Antich Juny, dos cortons, mitx a Son Menresa.
- Jaume Andreu de nº quarteradas a Son Manrased.
- Barthº Bauçà de Jaume, 1 quarterada i mitja a Son Manrased.
- M. Matheu, 1 quarterada a Son Manrased.
- Juà Barceló, terra a Son Menresa.
- Antº Barceló Berretina, 1 quarterada, mitja a Son Menresa.
- Juane Barceló doncella, 1 quarterada, mitja a Son Menresa.
- Mº Pera Bou, terra a Son Menresa.
- Pera Bou de Juà, dos quartons, mitx a Son Manrased.
- Antoni Company, terra a Son Menrè.
- Antoni Florit, 1 quarterada a Son Menresa.
- Bartomeu Fiol, terra a Son Menresa.
- Sebastià Florit de Bartomeu, un cortó a Son Menresa.
- Antº Fiol de M., 2 quarteradas a Son Menresa.
- Bartomeu Faner, terra a Son Menresa.
- Miquel Gayà, sort a Son Menresa.
- Bartomeu gayà Dominer, per la sort de Son Menresa.
- Me. Miquel Gori, mitja quarterada a Son Manrased.
- *Il·legible*, mitx una quarterada a Son Menresa.

- Joà Jaume Major, 3 quarteradas a Son Menresa.
- Jaume Llinas de Pere, mitja quarterada a Son Manrased.
- *Il·legible*, mitx cortó a Son Menresa.
- Matheu Mayol, 1 quartó a Son Menrased.
- Mº Riutort, mitxa quarterada a Son Menresa.
- Raphel Juan de Raphel, 1 quarterada a Son Menresa.
- Raphel Salom de Raphel, 1 quartó de vinya a Son Menrè.
- La viuda de Barthomeu Fiol Maria, 1 quarterada a Son Manrased.
- La viuda de Gui. Mas, la terra de Son Menresa.

Documentat als segles XVIII i XIX: ⁴

Relació de propietaris i extensió dels bocins, que consta a l'amillament de l'any 1864:

- I-699: 52 destres. Antoni Antich, *Baró Major*.
- I-689: 62 destres. Idem.
- I-658: 49 destres. Antoni Antich, *Baró Menor*.
- I-661: 55 destres. Hereus de Joan Antich, *Quitxó*.
- I-703: 1 quartó, 95 destres. Antoni Bauçà, *Monjo*.
- I-706: 68 destres. Antoni Bauçà, *des Sol*.
- I-456: 30 destres. Antoni Bauçà, *des Forn*.
- I-676: 59 destres. Hereus de Bàrbara Bauçà, *des Forn*.
- I-702: 1 quarterada, 7 destres. Guillem Bauçà, *Ros*.
- I-704: 64 destres. Idem.
- I-694: 2 quartons, 16 destres. Guillem Bauçà, *Lligat menor*.
- I-728: 2 quartons, 89 destres. Gabriel Bauçà, *Beina*.
- I-688: 1 quartó, 79 destres. Isabel Bauçà, *Morlana*.
- I-692: 1 quarterada, 2 quartons, 45 destres. Joan Bauçà, *Calderer*.
- I-668: 1 quartó, 55 destres. Joan Bauçà, *Monjo*.
- I-619: 2 quartons, 50 destres. Miquel Bauçà, *Beina*.
- I-662: 92 destres. Mateu Bauçà, *Mateuet*.
- I-664: 2 quartons, 41 destres. Idem.
- I-670: 60 destres. Miquel Bauçà, *Betlem*.
- I-652: 1 quartó, 68 destres. Maria Bauçà, *Mariaina d'Hortella*.

SUBSCRIPCIO PER UN ANY, 2.500 ptes

Nom: _____
 Cognoms: _____
 Carrer: _____ num: _____
 Població: _____ cp: _____
 Banca o Caixa: _____ núm. de compte: _____
 firma

Feu arribar aquesta butlleta a qualsevol membre de l'equip de redacció o enviau-la a:
MEL I SUCRE Sant Joan, Bellavista, 13

I-683: 44 destres. Tomassa Bauçà, *d'en Rosa*.
 I-594: 86 destres. Francesc Barceló, *Beilem*.
 I-669: 74 destres. Idem.
 I-719: 2 quartons, 23 destres. Francesc Barceló, *des Pujol*.
 I-674: 1 quartó, 5 destres. Guillem Barceló, *Toni Andreu menor*.
 I-697: 2 quartons, 1 destra. Hereus de Jaume Barceló, *Vell*.
 I-693: 3 quartons, 4 destres. Joan Barceló, *Toni Andreu*.
 I-685: 2 quartons, 14 destres. Joan Barceló, *des Pujol*.
 I-675: 53 destres. Joan Barceló, *Margoi*.
 I-614: 75 destres. Macià Bonet, *Saig*.
 I-601: 40 destres. Francesc Bou, *Comelles*.
 I-660: 17 destres. Pere Joan Fiol.
 I-656: 48 destres. Jaume Fiol, *Donat*.
 I-667: 3 quartons, 93 destres. Guillem Florit, *Fullana*.
 I-455: 67 destres. Joan Florit, *d'Antoni Virgo*.
 I-657: 49 destres. Miquel Florit, *Moliner*.
 I-678: 3 quartons, 58 destres. Esteva Ginard.
 I-653: 3 quartons, 13 destres. Bernadí Gual, *de Son Pericàs*.
 I-712: 1 quarterada, 38 destres. Joan Gual, *de Solanda*.
 I-663: 94 destres. Viuda Antònia Gaià.
 I-701: 1 quartó, 98 destres. Idem.
 I-705: 60 destres. Idem.
 I-691: 2 quarterades, 85 destres. Arnau Gaià, *Ferrer*.
 I-454: 2 quarterades, 92 destres. Catalina Gaià, *Lluca*.
 I-203: 95 destres. Francesca Gaià, *la Real*.
 I-205: 2 quartons, 33 destres. Idem.
 I-593: 95 destres. Joan Gaià, *Dominer*.
 I-452: 54 destres. Miquel Gaià, *Parric*.
 I-682: 45 destres. Margalida Gaià, *Xisques*.
 I-611: 1 quartó, 47 destres. Pere Josep Gaià, *Mariano*.
 I-577: 97 destres. Ramon Gaià, *de sa posada d'Horta*.
 I-671: 74 destres. Ramon gaià, *Pericasset*.
 I-665: 1 quartó, 8 destres. Antònia Galmés, *Mussola*.
 I-654: 93 destres. Antoni Garí.
 I-673: 1 quartó, 5 destres. Joan Garí, *Fuster*.

I-606: 1 quartó. Jaume Andreu, *Escolà*.
 I-709: 1 quartó, 21 destres. Bartomeu Jaume, *Gorra*.
 I-710: 1 quartó. Antoni Joan, *Teu*.
 I-608: 95 destres. Bartomeu Joan, *Teixidor*.
 I-711: 50 destres. Miquel Joan, *Teu*.
 I-725: 48 destres. Arnau Munar, *Bronder menor*.
 I-687: 1 quartó, 96 destres. Aina Munar, *Vda. Tomassa*.
 I-689: 1 quartó, 94 destres. Arnau Munar, *Bronder major*.
 I-518: 3 quartons, 98 destres. Don Guillem Gaià Pve.
 I-708: 58 destres. Antoni Mas, *Rovellat*.
 I-605: 3 quartons, 80 destres. Hereus de Don Magí Mas Pve.
 I-690: 1 quartó, 59 destres. Martí Mas, *Costella*.
 I-620: 1 quartó, 5 destres. Antoni Mates, *Burixó*.
 I-695: 1 quartó. Joan Mates, *Datiler*.
 I-713: 3 quartons, 92 destres. Idem.
 I-612: 47 destres. Martí Mates, *Peremates*.
 I-700: 86 destres. Pere Andreu Nigorra, *Baró*.
 I-600: 1 quartó, 2 destres. Antoni Mayol, *de sa Font*.
 I-604: 3 quartons, 4 destres. Idem.
 I-672: 74 destres. Idem.
 I-716: 2 quartons, 60 destres. Idem.
 I-659: 19 destres. Montserrada Nigorra, *Batista*.
 I-696: 2 quartons, 22 destres. Llorenç Paieres, *Sastre*.
 I-686: 3 quartons, 73 destres. Miquel Paieres, *de Consolació*.
 I-615: 71 destres. Maria Bauçà, *Vda. Curta*.

La toponímia

Vegem a continuació la toponímia recollida pels voltants de Son Manrè:

Ca na Quelassa. Així són anomenats els bocins I-715 i I-717 del parcel·lari —3 quartons i 23 destres, i 2 quarterades i 68 destres, respectiva-

fotos **SASTRE** fotos

fotos de carnet al moment

bellavista, 43 - tel. 52 63 98
 sant joan

Si no tenim més marxa és perquè tu no vols

mel i sucre

col·labora-hi

ment— situats arran de la carretera de Sant Joan a Vilafranca.

Possiblement aquest nom sigui un augmentatiu derivat del nom propi *Miquela* > *Miquelassa* > *Quelassa*. Com a nom de lloc, el trobam documentat al segle XVII: ⁵ “Barthomeu Mayol de Miquel, dues coterades de terra dita ne celase...”. També el trobam documentat al segle XVIII: ⁶ “... per na Celasa, de Gm. Mayol...”. L'amillarament de l'any 1985 ens proporciona els següents propietaris: I-715: Mateu Font, *Perusa*. 3 quartons, 23 destres. I-717: Rafel Galmés, *Mussol*. 2 quartons, 68 destres. ⁷

Camí de Felanitx. Es refereix a l'actual carretera de Sant Joan a Vilafranca i anomenada fins a les darreries del segle passat *carretera de Felanitx*.

Al segle XVII, ⁸ la trobam documentada com *Camí de Felanitx*, als cadastres dels anys 1726 i 1792. A l'amillarament de l'any 1864 contenen dos bocins: I-723 i I-719, aquest darrer de Francesc Barceló, *des Pujol*; el nom fluctua entre Son Manrè i Camí de Felanitx.

Es Pou Nou. Són els bocins núm. 720 i 727 del parcel·lari que, a causa de la proximitat del Pou Nou, pren el nom d'aquest. Els seus propietaris, a l'any 1864, eren Antoni Bauçà, *Beina*, —2 quartons, 5 destres— i la Vda. Antoniaina Mates —1 quartó, 53 destres.

Es Torrent. Així són anomenats els bocins I-714, I-592 i I-592 del parcel·lari. Físicament pertany a Son Manrè el primer bocí; els altres dos fluctuen entre s'Alzinar des Calderers i Son Manrè. Però la proximitat del torrent els fa perdre el nom, cosa que per altra banda és molt corrent en qüestions toponímiques, on sovintegen els exemples de canvis o manlleus per influència del veí. Els propietaris a l'amillarament de 1864 eren els següents:

I-714: Vda. Margalida Fiol. 1 quarterada, 3 quartons, 61 destres.

I-592: Pere Portell, *de Llucmajor*. 1 quartó, 39 destres. Aquest vivia al carrer de sa Plaça, núm. 6. Encara és molt visible des de la carretera les dues columnes i les restes del coll de la s'nia —probablement una de les més grosses del terme—, ubicada en aquest bocí, que conrava el sen Jaume Pico de *s'Estamborera*. ⁹

I-597: Jordi Gayà, *Carritxó*. 90 destres. Aquest bocí també és anomenat *es Torrent d'en Pere Mayol*, al

mateix amillarament. Aquest nom, donat per extensió al pont del Molf de s'Aigo, el trobam documentat a l'any 1850; ¹⁰ on, a causa de la gran sequera, el Pou Llarg s'eixugà i l'Ajuntament acordà construir un nou pou per a les necessitats de la vila devora el *Pont d'en Pere Mayol*. Aquest pou públic és el que està ubicat a la vora del canyar del *Molf de s'Aigo* (vegeu plànol).

Can Maniac. Aquest nom de lloc és un preciós arcaisme, viu encara, que recollírem i tractarem fa poc temps a les pàgines d'aquesta secció. ¹¹ És el bocí núm. 730 del parcel·lari.

Can Picarola / *Can Picarol*. Són els bocins I-724 i I-726 del parcel·lari. HI està situada la lleugera prominència orogràfica de Son Manrè. També fou tractat anteriorment. ¹²

Hort de don Xim / es Tres Safaretjos. És el bocí núm. 691 del parcel·lari, de 2 quarterades i 85 destres d'extensió. Deu el nom al seu propietari, Joaquim Bauçà, fill del notari vell. Aquest bocí era, a principis de segle, del capellà Mateu Calderer, que l'adquirí d'Arnau Gayà, *Ferrer*, (propietari que consta a l'amillarament de l'any 1864). El senyor Mateu, com així deien al capellà, era el padrí de fonts de don Xim Bauçà —no hi havia parentesc entre ells— i a la seva mort, li deixà d'herència el bocí que tractam, un altre a Son Juny i una peça de terra davant *s'Hort d'en Bufall*, anomenada *s'Alzina*, la casa d'en Rafel de Gossalba, al carrer Fra Lluís Jaume, i 18.000 duros.

Don Xim Bauçà bastí les cases i construí els safaretjos que tenen per fonaments una part de la terrassa o Roca d'en Picarola. ¹³

Can Pelat. Correspon al núm. 680 del parcel·lari, de 2 quartons i 98 destres d'extensió. A l'any 1864, el seu propietari era Ramon Bauçà, *Morei*. Aquest nom de lloc, també el trobam dins el casc urbà de Sant Joan, per devora el Molf d'en Reüll, on hi ha una sèrie de trasts així anomenats.

Son Manresa i la caiguda de la s intervocàlica

La caiguda de la s intervocàlica és molt accentuada en el parlar de Mallorca. Es diu *filoa* > *filosa*, *roegar* > *rosegar*, *roella* > *rosella*, *camia* > *camisa*. A la caiguda copiosa d'aquesta s, hi apareix

moltes vegades la *v* antihiatàtica: *filoa* > *filova*, *roella* > *rovella*, *lloa* > *llosa*, *roegar* > *rovegar*.

La documentació històrica constata aquest fet; cap al segle XVII, dels trenta-un propietaris de terres a Son Manresa, n'hi ha dos on l'escrivent suprimeix la *s* i, per extensió, la *a* final (vegeu relació de propietaris). Així, tímidament comença la pèrdua, que es va accentuant cap al segle XVIII —cadastres de 1726 i 1792— per arribar al segle XIX —amillament de 1864— i al segle XX, en què aquesta caiguda és sistemàtica. La pronúncia viva actual és

Son Manrè (e final neutra).

Com veim, la toponímia ha servit en aquest cas per il·lustrar d'una manera viva, directament observable, l'evolució fonètica d'aquest nom de lloc, originari —com Terrassa, Reus, Rosselló, Barcel·ló...— de ciutats i viles peninsulars, d'on predominaven massivament els pobladors catalans que arribaren després de la conquesta.

Francesc Canuto i Bauçà

NOTES

1. Ramon Rosselló Vaquer: *Sant Joan, segles XIII-XVI*, pàg. 100.
2. Id. Id. pàg. 99-100.
3. Arxiu Municipal de Sant Joan. Cadastre de l'any 1665.
4. Id. Amillament de l'any 1864.
5. Id. Cadastre de l'any 1665.
6. Id. Cadastre de l'any 1726.
7. Comunicació oral de Bernadí Mas, Pallasso. Em digué que el bocí en qüestió era del seu repadrí, de malnom Mussol, originari de Petra.
8. Arxiu Municipal de Sant Joan. Cadastre de l'any 1665.
9. Comunicació oral de Tomàs Gabriel, Tomàs.
10. Arxiu Municipal de Sant Joan. Llibre d'Actes, 1839-1853. Transcrit per R. Gayà en Documenta, pàg. 482.
11. Vegeu Ses Veles, Mel i Sucre, núm. 115, gener-1990.
12. Vegeu Sa Roca d'en Picarola i sa potada des cavall del Rei En Jaume, Mel i Sucre, núm. 117, març-1990.
13. Comunicació oral de Tomàs Gabriel, Tomàs.

Dedicada a Don Bartomeu que tant va estimar Consolació

Per honra del nostre poble
Don Bartomeu es Rector
mos va deixar
un Santuari digne d'admiració.
Sacrificis fora mida
va fer per restaurar-lo
i amb s'ajuda de la Verge
va poder conseguir-ho.
Sempre fou contribuïda la seva petició
la seva ànima beneïda.
Que Déu l'hagi recoïda
en es seu trono d'honor.

1 per tots quants contribuïren
també vos deman un do
que en acabar sa jornada
obtinguin vostro perdó
i que tots mos vegem un dia
al paradís del Senyor.
Visca Consolació,
joia excel·lent i garrida.

Catalina Jaume i Ginard

TROSSOS

LA GERMANIA

El mes d'octubre de 1522 les tropes de l'emperador Carles, sota el comandament del virrei Gurrea, desembarcaren a Alcúdia, l'única ciutat de Mallorca que havia restat fidel al rei. El 24 del mateix mes, Pollença es retia entre una gran mortaldat de gent, tal dia és conegut com "el dia de la destrossa"; el 31 era la Pobla i l'endemà tenia lloc la batalla de la Marjal, prop de Muro, després d'aquesta els camins quedaren sembrats de forques d'on penjaven els cossos dels agermanats; al Rafal Garcés, prop d'Inca, els pagesos i menestrals revoltats patiren la definitiva derrota; uns dos mil aconseguiren refugiar-se dins Ciutat, que féu front al setge fins dia 7 de març de 1523. A l'entretant, el gra havia esdevingut escàs i havia esclatat una epidèmia de pesta.

A les "informacions judicials sobre els addictes a la germania en la ciutat i illa de Mallorca", hi trobam prop d'un centenar de santjoaners, en la seva gran majoria —una setantena— "afectats de germania": una trentena participaren en diverses batalles, una vintena moriren a la guerra, a causa de les ferides o de la pesta; una desena restaren fidels als senyors i al rei Carles. Vegem-ne uns exemples:

Miquel Gelabert: de la germania afectat jurat i home qui parlava moltes oradues en favor de la germania, presentat a Inca, és mort de pesta (...). Bernat Verger: de germania i molt afectat, és estat contra Alcúdia i tenia la bandera i el tambor en sa casa, presentat al batle, és mort de pesta (...). Pere Matas: de germania i molt afectat, és estat en la destrossa de Pollença i morí en aquella, té los béns segrestats, la muller viu d'almoïna. Antoni Xemenà: de germania i molt afectat, és estat en lo camp contra Alcúdia i reclús a Ciutat, està pres (...). Joan Reus major: de germania i instador, és estat penjat i té los béns confiscats. Guillem Matas: de germania i molt afectat, és estat en tots los camps i reclús en Ciutat (...) *bona sunt sub sequestro*. Antoni Sastre: de

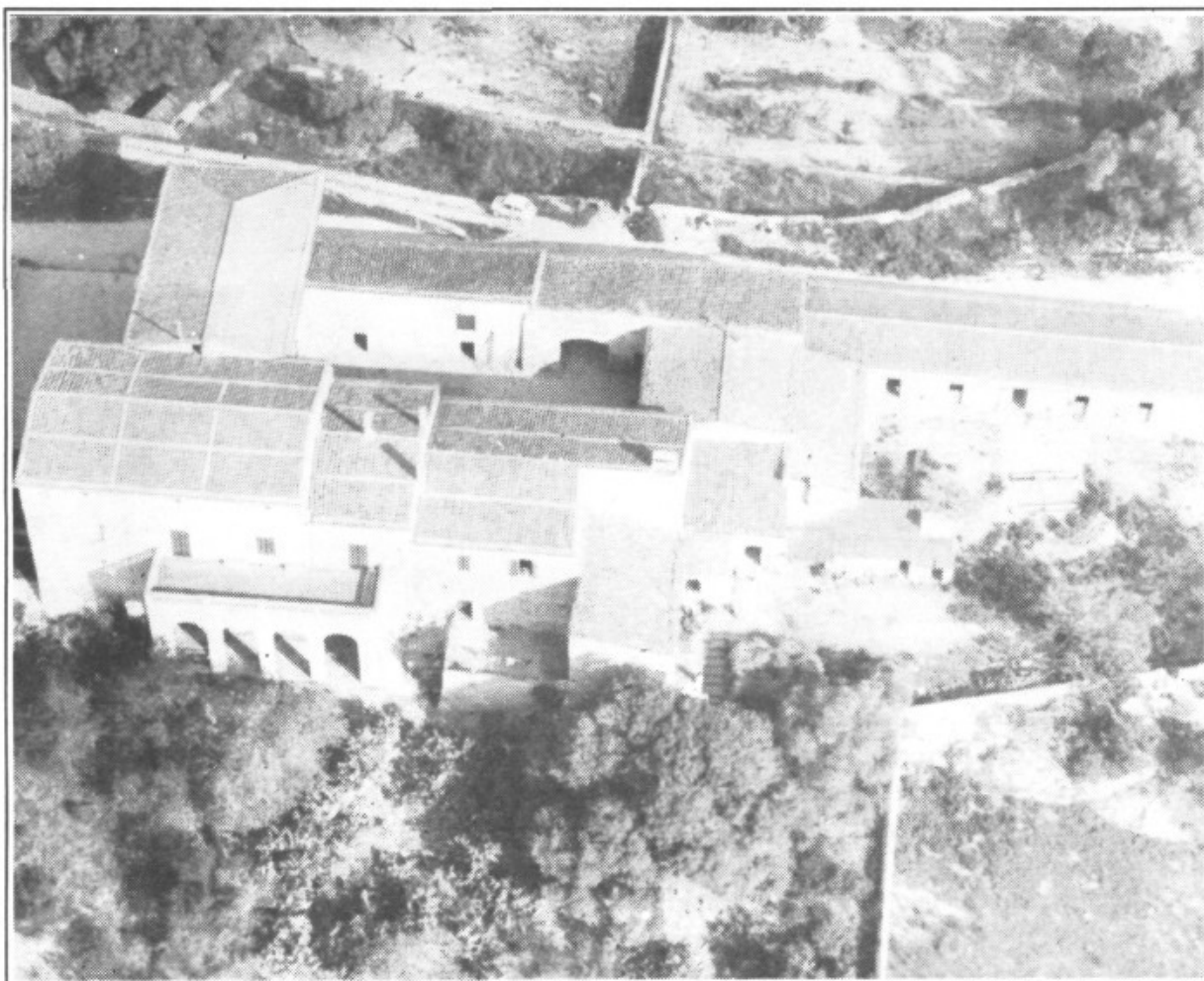
germania, i molt mal, instador i és estat en tots los camps, reclús a Ciutat i ara va alçat, té los béns segrestats (...). Apolònia Bou de 50 anys: de germania i molt desmandada, parlant de llengua moltes follies (...) —es tracta de l'única dona relacionada a les informacions. Domingo Bauçà: de germania i molt afectat, és estat en tots los camps i reclús a Ciutat, mort de pesta, té los béns segrestats (...). Miquel Gual: de germania i mort en la destrossa de Pollença contra el rei, té los béns segrestats. Guillem Lluchroig: instador de germania i mort en la batalla del Rafal Garcés, *bona sunt sequestrata confiscantur*. Antoni Vallcanera de 30 anys: de germania i molt afectat, i deia que volia morir amb l'espasa en la mà en favor de la germania (...).

La germania va ser una autèntica revolució. Els pagesos i els menestrals (de Ciutat i de la Part Forana) es llevaren contra el mal govern del representant reial i dels senyors. Durant un any, els agermanats aconseguiren imposar la seva llei, primer amb Joan Crespi i després amb Joanot Colom com a *instadors*, al davant de la *Tretzena* d'homes que regien en aquells moments el destí de Mallorca i dels mallorquins. Només la ciutat d'Alcúdia i el castell de Santueri restaren fidels al rei; i va ser per Alcúdia des d'on arribà el desastre, "la destrossa", dels agermanats: el virrei Gurrea, al davant de les tropes reials, assolà tota l'illa fins aconseguir la rendició incondicional de tots els revoltats. Les execucions se succeïren, molts foren presos, alguns d'ells enviats a galeres... els qui dugueren més sort es quedaren a casa sense res per dur-se a la boca. La guerra havia acabat, Mallorca quedà desolada per molts d'anys; però la gesta escomesa per aquells pagesos i menestrals quedà dins la memòria popular per demostrar que els mallorquins, com qualsevol altre poble del món, també són artífexs de brillants victòries i tràgiques derrotes.

G. Florit / M. Sastre

A SANT JOAN

HISTÒRIA

El senyor de la possessió de la Bastida fou el protagonista d'un dels episodis de la germania més glosats posteriorment pels historiadors locals. El senyor de la Bastida, mossèn Pere de Santjoan —qui tenia moltes possessions arreu de Mallorca i el casal a Ciutat— per defugir l'acció dels menestrals alçats, decidí refugiar-se, juntament amb la seva família, a la possessió santjoanera. Posteriorment va ser pres per un estol d'agermanats que el portaren a la Torre de l'Àngel de l'Almudaina, lloc on s'aplegaven els presos i sortí indemne de dos intents d'assassinat; no pogué impedir, però, el saqueig del casal ciutadà. Pere de Santjoan aconseguí escapar i viatjar primer fins a Menorca, després a Barcelona i finalment a València. Més tard retornà a Mallorca com a vencedor. La seva muller, Beatriu, durant tot aquest temps no es mogué de terres santjoaneres.

Entretant, un estol d'agermanats s'havien instal·lat a la Bastida, la qual havien convertit en el seu centre d'operacions. Al capdavant d'aquests hi havia Onofre Reure, de la Pobla, i segons consta d'un inventari, confiscaren un centenar de moltons, més de seixanta quarteres de forment, molt d'aviram i bona quantitat de vi. El 14 de novembre de 1522, Sineu fou ocupat per les tropes de Gurrea, el qual signà un ban en què exigia la rendició incondicional de totes les viles. Encara que a finals de novembre els agermanats recuperaren el control sobre Sineu, ja res es podia fer per aturar la desfeta final de la germania.

COMUNICAT D'ARCA

Senyor:

Tan sols d'uns anys ençà el nostre patrimoni arquitectònic secular ha perdut entre d'altres: la Casa del Sindicat de Fora (Ciutat), el Molí d'en Gatzell (sa Pobla) i la Posada de Son Perot (Muro), i ha patit greus agressions en es Clot d'Alcúdia i a Son Xigala de Palma, víctimes de l'especulació i de la incultura més descarnades.

L'Administració Pública es veu impotent per defensar com pertoca el que és de tots, si és que no col·labora activament en la destrucció (Conselleria d'Obres Públiques: Molí de Can Millo; Ajuntament de Palma: Peri de sa Gerreria; Ajuntament de Muro: les Cases de Son Font). En qualsevol cas, l'aparell burocràtic és lent, no gens imaginatiu i poc interessat a recollir les iniciatives dels ciutadans.

ARCA va néixer com a crit d'alarma enfront del que no és sinó un vertader expoli: la pèrdua del llegat històric-artístic. En tres anys d'existència i en la mesura de les seves forces, ha donat a conèixer, ha defensat i ha millorat el patrimoni.

Avui es dirigeix a vostè per demanar-li que se'ns uneixi com a soci per defensar el Patrimoni de tots: casals ciutadans i cases de pagès; molins, aljubs i canaletes; camins, ermites i marjades... tota aquesta riquesa que ens caracteritza és en perill, desprotegida.

La tasca que ens espera és immensa, però el que encara resta del nostre minvat patrimoni mereix un esforç agosarat. No volem transmetre als que venguin darrera una terra trista, sense caràcter i òrfena d'història.

Esperam la seva col·laboració! Moltes de gràcies.

ARCA

c/ de la Pau, 5

07012 Ciutat de Mallorca

Tel. 71 95 31

Oficina: de dilluns a divendres
de 17 h. a 20 h.

Manifest del GOB

PER UN CATÀLEG DIGNE, ARA!

Associació declarada d'Utilitat Pública
per acord del Consell de Ministres del 19-6-85

Membre de la Unió Internacional per a la
Conservació de la Naturalesa i dels Recursos
Naturals (UICN)

La protecció estricta dels espais naturals és una necessitat reconeguda universalment. Ningú dubta que a les Balears aquesta necessitat és encara més peremptòria, no només pels valors intrínsecs d'aquestes àrees, sinó també pel seu paper en la nostra economia i en la qualitat de vida dels illencs. La societat de les Illes Balears des de fa anys demana de forma intensa la protecció dels espais naturals.

Ara, el Parlament Balear té el repte històric d'elaborar i aprovar definitivament la Llei de Protecció dels Espais Naturals de les Balears. Es tracta de disposar d'un Catàleg que no deixi defora cap espai, que faci una delimitació generosa i que estableixi una normativa de protecció estricta.

Emperò, a més de digne i generós, és necessari que el Catàleg sigui aprovat pel Parlament amb tota urgència a fi d'evitar situacions irreversibles. És per això que és imprescindible que el Catàleg s'aprovi enguany.

Per tot això, les associacions, sindicats, partits i entitats que signen aquest manifest volem fer una crida per un Catàleg digne, ara!

mel i sucre dolcet, dolcet

■ Divendres, dia 5 d'aquest mateix mes, els pares dels nins i nines que han aconseguit que la nostra escola tengués la plaça de pre-escolar celebraren l'obtenció de la nova aula amb un sopar. Les dificultats que hagueren de vèncer per obtenir la plaça foren moltes i grosses: l'oposició religiosa, la majoria governant, etc. Aquesta gent ha deixat clar que si hi ha voluntat i es té la raó les metes s'arriben a aconseguir. S'ha demostrat al poble que el caciquisme i l'oscurantisme es pot vèncer.

Què fa la metgessa amb la consulta oberta els horabaixes?

■ He de fer una esmena a una de les informacions del mes passat. Aquesta vegada, les fonts que creia estaven ben informades no ho han estat tant. Em vaig fiar cegament del m'han dit que diuen, i, a l'hora de concretar alguns detalls sobre l'adquisició dels materials d'equipament per al local de la tercera edat per part del nostre batle, el meu informador va reconèixer que només era una remor sense gaire fonament. En aquest cas, com veis, reconec el meu error, però el que no faig és deixar de creure que hi ha hagut molts de punts obscurs en moltes de les actuacions dels nostres governants. Fins i tot crec que és molt mal d'entendre l'interès que tenen per governar maldament sigui només amb dos regidors, d'un total de nou, costi el que costi.

De qui té permís la metgessa per passar la seva consulta privada en un local públic?

■ He pogut saber que un particular va anar a l'Ajuntament demanant que li deixassin unes quantes cadires, de les adquirides per les festes, per emprar-les en una festa privada. Com vos podeu imaginar va rebre un no per resposta. Posteriorement aquestes cadires ha estat utilitzades, que jo sapi, a dues festes particulars: un particular per a un bateig i una entitat local privada, com és la Penya Motorista, per a la seva festa anual. Amb això no vull dir que els particulars no puguin emprar les cadires a les seves festes, però el que sí vull dir és que les han de poder emprar tots els partiucars i no només els amics dels nostres governants. O tots moros o tots cristians!

Quina contraprestació econòmica obté l'Ajuntament de la utilització del centre sanitari per a fins privats i lucratiu?

■ A rel d'un article que es va publicar a *Mel i Sucre* que feia referència a una polèmica culinària, hi ha hagut, des del poder establert, subtils amenaces. Algú recordà a les banyoleres del carrer de Palma que convendria que tenguessin la paperassa en regla per evitar sorpreses i disgusts. No puc assegurar que a tots els venedors ambulants que vénen al poble els exigeixin tota la documentació reglamentària, però sí que ho puc dubtar. Per altra banda, no són els polítics els qui tenen potestat per exigir papers als domicilis particulars; aquesta funció queda reservada als funcionaris competents en la matèria.

Es cobren les il·legals iguals a Sant Joan?

■ Vull parlar-vos de dos temes concrets que afecten directament la salut i que, com a mínim causen moltes molèsties. El primer és la manca de civisme dels que tenen porcs al seu corral dins el poble i que no es preocupen de mantenir ben netes les solls i de dur-se'n els fems a fora vila, amb la proliferació de males olors i mosques que tot això causa, amb les consegüents molèsties per als veïnats. No és que cregui que no s'han de tenir porcs als corrals del poble, sinó que crec que s'han de tenir amb condicions idònies i no han de causar molèsties, ja que dur-los a fora vila és exposar-se al fet que les matances les faci un altre.

El segon tema és la mala olor que fan els contenidors instal·lats en uns quants indrets del poble. L'empresa concessionària de la recollida de fems, una vegada instal·lats els contenidors s'ha desentès absolutament de netejar-los. El civisme de molts dels usuaris d'aquest servei tampoc no és excessiu, ja que n'hi ha que no dipositen les deixalles al contenidor dins bosses de plàstic.

Es pot recordar a l'autoritat competent en la matèria que té en les seves mans la legislació suficient per obligar a cadascú a complir amb les normes.

Joan Bauçà

MIPER MANACOR

OFERTAS DEL 19 DE OCTUBRE AL 1 DE NOVIEMBRE ALIMENTACION

Café 154 molido natural 250 grs.	128
Madalenas Valencianas Dulce Sol 12 u.	118
Softis Panima 8 u.	165
Croissants Bocove Panima 400 grs.	189
Galletas El Molino Blanco 350 grs.	109
Galletas Tosta-Rica Kg.	175
Motta Crackers 500 rs.	233
Crema de Cola cao 500 grs.	157
Milka Nussini 40 grs. pack 3 u.	117
Milka Ula Pause 120 grs.	117
Miel San Francisco 1' 5 kgs.	499
Caldo de Carne Startlux 24 past.	244
Mantequilla Chambury 170 grs.	160
Arroz Angel kg. «Novell»	117
Aceite de oliva Carconell 0' 4º L.	341
Patatas Rosdorr 90 Gr.	86
Comida gatos Whiskas 400 grs.	125

BEBIDAS Y LICORES

Zumo Fruco Brik L (melocotón, naranja, piña)	101
Vino San Simón L.	122
Vino Peñascal L.	297
Anisette Marie Brizard L.	744
Cava Dubois Gran Cremat	231
Cava Castellblanch Gran Cremat	356

CREMERIA

Yogur Chambury La Lechera sabores	39
-----------------------------------	----

CONGELADOS

Calamar a la Romana Pescanova 400 grs.	251
Caprichos de Calamar Pescanova 400 grs.	267
Guisantes Pescanova 400 grs.	95
Lsaña Findus 520 grs.	354
Canelones Italiana Findus 525 ml.	155
Helado Cany Postre 600 ml.	155
Mertuza Blanca Rodajas Oliver 1 kg.	395
Bocas pequeñas pescanova 1 kg.	995

CHARCUTERIA

Salchichas Manchegas Revilla 220 grs.	113
Chopped Pork Revilla Mini	149
Mortadela Donald Revilla 1 kg.	590
Mortadela Italiana Palma 1 kg.	299
Paleta cocida Palma 1 kg.	590
Salchichón Especial Palma 1 kg.	392
Salchichón Regio Milsabor 1 kg.	890
Jamón Guitarra Milsabor 1 kg.	795
Jamón serrano s/h Balaguer 1 kg.	1.249
Queso barra fundido Valle Serrano 1 kg.	690 pts.
Queso manchego Valle Serrano 1 kg.	825

PERFUMERIA Y LIMPIEZA

Jabón líquido Sanex 900 grs.	311
Centella 400 ml + 20 % gratis	269
Suavizante Fior 2 l.	157
Norit L.	296
Pañal Ausonia Elásticos T. Gde. 30 u.	872
Platos plástico llano Nupik 25 u.	177
Vasos plástico Nupik 10 u.	34

BAZAR

Picadora Moulinex 320	4.256
Secador Capriccio Moulinex	2548
Plancha Moulinex Jet Plus 3.300	4.995
Radiador Eléctrico Fagor 9F15140	10.812
Radiador System Combi 8 E.	13.820
Termoventilador Philips HD 3341	4.455

BRICOLAGE

Estantería 4 estantes	2.995
Bombilla Standar Tudor 220-100	59

MENAGE

Batería 8 pzas. Monegros	3.950
Batería 8 pzas Magefesa	3.495
Estuche 6 tazas Cafe C/ Plato	895

TEXTIL

Malla Manga Larga señora	758
Pijama Bebé	1.562
Calcetín Caballero	140
Cojines Colores surtidos	500
Edredón Matrimonio	2.500
Edredón colcha 1 plaza	2.250

CALZADO

Bottas niño/a	575
Zapatos señora con tacón	1.512
Zapatillas caballero pana	995
Zapatillas caballero	595
Zapatos niña charol	1.995
Deportivos piel surtidos	1.995

AGENDA — OCTUBRE

Natalicis

Joan Mora Amengual (01.09.90)

Defuncions

Noces

Joan Matamalas Truiols / Catalina Nicolau Barceló (15.09.90)

Gabriel Xapira Rosselló / Miquela Bauzá Bauzá (15.09.90)

Apotecaries de guàrdia

Diumenges

Dia 7: Vilafranca
Dia 14: Petra
Dia 21: Sant Joan
Dia 28: Vilafranca

Benzineres

De dia i de nit:

Viñas (Manacor, cra. d'Artà)
Febrer (Manacor, cra. de Felanitx)

Diumenges:

Viñas (Manacor, cra. d'Artà)
Febrer (cra. de Felanitx)
Marratxí (Inca, cra. de Palma)
Estelrich (Can Picafort, cra. d'Artà)
El Molinar (Palma, Ramonell Boix)
Febrer (Sant Joan, cra. de Manacor. *Diumenges mati*)

Festivitats del mes

Dia 4: Sant Francesc
Dia 12: Mare de Déu del Pilar
Dia 18: Sant Lluc
Dia 21: Les Verges

Esdeveniments del mes

Sant Joan: Festa des Botifarró (dia 7)
Inca: Primera Fira (dia 21)
Inca: Segona Fira (dia 28)
Campos: Fira d'octubre (dia 18)
Santanyí: Fira (dia 20)

Signes del Zodíac

Àries: Tendràs la sensació de molta felicitat, però res de res. Has de saber que les aparences enganyen i aquest mes t'ha tocat a tu.

Taure: Si la primavera la sang altera, la teva estarà alterada sobradament, amb la qual cosa tendràs fregades freqüents amb tots els que t'envolten.

Bessons: Una bona salut, unes mitjanceres relacions sentimentals i unes dolentes finances.

Cranc: Els maldecaps d'envoltaran a causa de la teva indecisió en molts de temes. Aconsella't amb amics.

Lleó: Encara que l'economia no vagi bé i el preu del pretoli puji, aquest mes serà bo per a la teva economia i si et proposen qualche negoci, aprofita'l.

Verge: Encara que aquest mes siguin les Verges, no et facis il·lusions, més b'serà un mes de pas, del qual no cal destacar res.

Balança: Inestabilitat econòmica a causa de la mala previsió que has fet. Ja ho saps: alerta amb els doblers, fes dos nuus a cada duro.

Escorpi: Aquest mes hauries d'encendre un ciri a santa Rita, a veure

si va qualche miraculet amb tu, perquè pel que pareix no t'entens ni tu mateix.

Sagitari: El temps revolt influirà molt sobre la teva personalitat, cosa que vol dir que serà un mes inestable amb possibilitat de qualche tempesta.

Capricorn: Els constipadots t'envoltaran més de mig mes i les teves relacions sentimentals amb una persona de l'altre sexe milloraran molt, però pensa-t'ho bé.

Aquari: El teu comportament sofrirà alteracions dràstiques devers les Verges; per tant, ves molt amb compte amb el que fas.

Peixos: A causa del canvi de temperatures i de temps, el teu cos se'n ressentirà un poc. Vigila un poc el que menges.

Telèfons d'interès

Bombers:	55 00 80
Metge:	56 03 64 / 28 13 13 (Busca 1179)
Centre Sanitari:	52 63 11
ATS:	52 60 61
Ambulància Montuiri:	64 61 86
GESA:	55 41 11
Ajuntament:	52 60 03
Apotecaria:	52 62 52
Consell Insular:	72 15 05
Govern Balear:	46 34 50
Centre Meteorològic:	26 46 10
Guardia Civil:	56 00 27
OCB:	72 32 99
SIAC:	900 321 321

El temps

Pluviometria:	G. Company	J. Roig
Agost	61'0	
Setembre	dia 7 0'4	
	dia 16 9'7	31'0
	dia 24 13'7	6'0
	dia 25 17'2	11'0

total	41'0	48
Total acumulat:	356'6	

La lluna

Creixent de dia 1 a dia 4.

Plena de dia 5 a dia 11.

Minvant de dia 12 a dia 18.

Nova de dia 19 a dia 26.

Creixent dia 27 a dia 31.

Previsió del temps

L'octubre serà un mes un poc plujós. La tramuntana destacarà i bufarà fort durant gran part del mes.

Agenda esportiva. Octubre

Futbol Tercera Regional

Dia 7: Portocristo — Sant Joan
Dia 14: Sant Joan — Campanet
Dia 21: Colònia — Sant Joan

